

ÉPÍTÉSZETI SZEMLE

SZERKESZTI: BOBULA JÁNOS.

SZERKESZTŐSÉG: BUDAPEST, VII., SZÖVETSÉG-U. 45.

hová a kéziratok és az előfizetések küldendők.

— Megjelen havonta 2-szer. —

Kéziratokat vissza nem küldünk.

ELŐFIZETÉS:

Egész évre 8 frt. — Félévre 4 frt. — Negyedévre 2 frt.

* Hirdetések felvételnek SZIGETHI EMIL kiadóhivatalában: *
VII., WESSELÉNYI-UTCA 49.

PÁLYÁZATOKRÓL.

Irta: SPERO.

Nem lehet csodálni, hogy a közvélemény hajlandó művészetünk rovására magyarázni azt a meddő ötletszegénységet, a mely pályázatainkat most már következetesen jellemzi.

Legújabbban is kénytelen volt a miniszter visszautasítani a zsurorok választását, melyet a magyar királyi posta új bélyegeire kiírt pályázat eredményéből szemeltek ki. A kik érdeklődtek a dolog iránt, azok az iparművészeti múzeumban közszemlére kitett gyöngé rajzokból előre sejtették eme eredményt és megnyugtatóssal vehetik tudomásul, hogy azok a bélyegek alakjában nem kerülnek a közforgalomba s így dísztelen mivoltukkal nem fogják kompromittálni a nagy világ előtt a magyarság műizlését.

Pedig e dolog odiumát méltánytalanság nélkül nem lehet művészeink terhére róni; mivel ez a pályázat is ép úgy, mint túlnyomóan a többi pályázatok, nem az ő meddőségük, vagy közönyükből, hanem a kitűzött szűkmarkú dotációból magyarázható.

Valóban a komikummal határos, hogy a midőn egy privát cég, minő a GÜNTHER és WAGNER festékkereskedőké, egy plakát a nemzetközi pályázatot ír ki 1000, 500 és 300 márkás díjakkal, — akkor nálunk potom 200 koronás pályadíjjal remélik feltüzelni érdemesebb művészeink ambícióját, hogy azok a nagytekintélyű magyar királyi posta méltó jelvényeiül becses miniatüröket alkossanak!

Az ilyen pályázati föltételek mellett valamire való művész nem vállalkozhat saját értékének degradálása nélkül, hacsak nagyon szorult anyagi viszonyai nem kényszerítik bele. Avagy a szépirodalmunk terén divó speciális fölfogásunkat

akarják ezzel a művészet terén is meghonosítani: hogy valamint a belletrista, úgy a művész is tartsa hazafias kötelességének a nemzet dicsőségéért ingyen dolgozni?!

Azonban miután a művészeti produktumok kivitele tetemes anyagi kiadásokkal is jár, tehát ezt az áldozatot még kevésbé lehet művészeinktől követelni.

Járjon elől az az állam a jó példadásban, hogy megbecsüli és kellően jutalmazni tudja a szép szellemeket és azok munkásságát; oktassa rá a közönséget, hogy a boldogulás nem csupán az anyagiasspekulációkban tevékeny egyéniségek kiváltsága, minélfogva ne kellessék valóságos csapásnak minősíteni az oly tehetséget, a mely a szépért lelkesülve és annak ideális tendenciáit követve, anyagilag kénytelen áldozatul esni hivatásának: akkor majd nem lesznek meddők a pályázatok. — A minő lesz a jutalom, olyan lesz a munka.

A pályázatoknak még az is nevezetes hátrányára válik, hogy előre nem nevezik meg a pályabírákat, továbbá nem írják ki elég határozottan és körülményesen a pályázati pontokat. Az ilyen pályázatok sem bírnak aztán kellő érdeklődést, vagy bizalmat és vállalkozási kedvet gerjeszteni.

Ha tehát a postai bélyegek pályázatának kudarcán okulva, új pályázatot hirdetnek oly föltételek mellett, a melyek lehetővé teszik, hogy abban kiválóbb művészeink is szerepelhessenek, az esetben bizonyára oly bélyegek kerülnek forgalomba, a melyek úgy rajzbéli kivitelük, mint szerencsés színösszeállításuk folytán teljes mértékben kielégítést szerezhetnek a stílszerűséghez fűződő legmagasabb műigénynek.

A MŰVÉSZETEK EGYSÉGÉRŐL.

Írta: ISTVÁNFY GYULA.

Alig van az összes népfajok közt nemzet, a mely általában több természetes művészi érzékkel bírna, mint a magyar faj. Nem tudom, helyesen vélekedem-e, de nem vagyok képes a művészetekben korlátokat, osztályozásokat elképzelni.

A művészet csak nyilatkozó formáikban különböző, de lényegében egy, mint az istenség fogalma.

Az anyag és erő, a test és lélek: tudomány és művészet elválaszthatatlan örök törvénye, nyilatkozata a teremtőnek.

Ha egy ép egyénről beszélünk, annak, mint olyannak, minden része ép kell hogy legyen; ha valamely tagja: pl. lába, keze, vagy annak bármely része hiányzik, hiányosnak, csonkának, sőt nyomoréknak mondjuk. Testi szervi életünk működése szorosan összefügg a lelkivel s lelki életünknek teste a tudomány s ennek lelke a művészet. Az első az agyban székel, a másik a szívben. A kétszer ketőnek, kémiának és a többi konkrét tudománynak semmi köze, — illetve el lehet a szív érzései nélkül is; a művészet absztrakt tudomány s mindig a szív nyilatkozata. Az érez, vagy a hangok által szól hozzánk, mint dallam; vagy az érzéseket gondolatjegyekkel közli: költészet; vagy formák által: építészet, szobrászat; vagy mint színek, helyzeteket feltüntető látszat: a festészet. — Ez okból abszurdum a haj- és óraművész elnevezés, a melynek semmi köze a szív nyilatkozataihoz.

Az igazán művelt művészegyed a szív minden ilyen nyilatkozatát megérti; nem egész művész az, a ki csak ebben, vagy abban véli az isteni szikrát megnyilatkozhatni, de képes, — ha pl nagy zenész, a színekben, a formákban a harmoniát, ezt a legnagyobb élvezetet feltalálni, megérteni s élvezni is.

A műveltség, a nevelés főcélja épen ez, hogy lelkünk ép, egész legyen, mert ha csak egyik-másikra képes csupán: hiányos, csonka, sőt nagyon gyakran nyomorék is.

Egy nagy gondolkozó a művészetet a tudomány virágának mondja. Jó kövér talajban, gondos kertészek kezei alatt erős gyökeret ver, egészségesen fejlődik a törzs, terjedelmes ágakat hajt a fa s a

természet rendje szerint bimbózik, virágzik és a fény, napsugárral szerelmeskedve gyümölcsözik, hogy új sarjnak adjon később létet a mag. S mindnek meg van a hivatása, a virágé az illat s színpompája által a látóideg útján a gyönyör, a gyümölcs már az inyükre is hat, s így praktikusabb valami. . . . míg az előbbi tisztán szívünkre hat, ez már inyencekké is tesz. A virág szép csupán, de az érdek is meg van benne már csirában, — tetszik azért is — mondjuk tetszhetne, mert gyümölcsözni is fog.

A szép s ennek nyilatkozata: a művészet, így nem egészen az, a mi érdek nélkül tetszik csupán.

A műveltségben előhaladt népek vezetői már régen belátták a művészetnek semmivel sem pótolható nagy hatalmát; a francia, angol, német, olaszoknál erről még beszélni is oly magától értetődő valami, hogy gyermekes dolognak tartanák ennek bizonyítgatását.

Minálunk azonban, a hol lépten-nyomon, — még ünnepekt «nagyságainknál» is — művészi dolgokban a legdurvább tudatlansággal találkozunk, bátran szólhatunk a művészetéről, bármely oldalról világitva meg a kérdést; mert bizony nevelésünk legnagyobb baja, hogy a művészettel, mint egyik leghatalmasabb tényezővel, abszolúte nem törődik. Mint a vásott, rossz szívű gyermek, tépi, leüti az útjába került virágot, szíve nevetlen, hogysen megbecsülni, élvezni tudná azt.

Ezért teng minálunk minden művészeti ág, ezért nem vált még fajunknak, — pedig isten különös kegyéből rátermettsége meg van, — életszükségletévé.

Minden klimának meg van sajátos növényzete. Más földövit lehet ugyan díszül átplántálni, de nekem — nem tehetek róla — a hazai bogáncs, a szőlőinda, sőt a paszuly is természetesebb, mint a szúrós kaktusz, pálma és a többi vendég, idegen.

Nincsen jogosultsága, haszná a nemzet életében semminemű művészetnek, a mely nem hazai talajból kelt, a mely nem nemzeti s az ilyen nem is válik közszükségletté soha sem. Példa rá hazánk, a hol minden faktor meg van hozzá s egészséges gyökeret verni nem képes.

És nem képes, mert vezetőink, kertészeink idegen plántákat ápolnak, s a hazait, a nemzetit, a mely vadon tenyész s tengődik úgy a hogy, elnyomja a közöny, a tudatlanság, a neveltlenség gyomja.

Folyton halljuk: a művészetet pártolni, gyámolítani kell... Ezt divatból üzik is egyesek, de a többség szánandólag neveletlen, minden művészeti dologban csodálatosan járatlan, izléstelen.

A művészet legközelebb van mindenk között az igaz vallásossághoz, a melynek a szeretet az alapgondolat; a művészetet szeretni kell, megértve becsülni. Gyámolítsuk, pártoljuk a gyengét, a ki rászorul, a nyomorult való erre, nem pedig a leg-erősebb gyökereken élő törzs dísze, lelke, a virág.

A művészetet nálunk csak akkor veszik elő, mikor ünnep van, s akkor is csak a kegyelteknek szabad csupán a húsfazékhoz jutni. Elképzelhető-e egy ünnepség, egy kiállítás művészet nélkül? Akkor kell ám, akkor előrukkolunk vele. Hétköznap hadd boldoguljon, a hogy tud. A művész nyomorogjon, vállaljon a mindennapi száraz kenyérért bármely hivatalt; ki törődne azzal minálunk... Pedig ha van foglalkozás, a művészeti az, a mely lehetetlen, ha körülményei mostohák. A zenésznek hangszer, a festőnek világosság, a szobrásznak*) anyag és így tovább okvetlen szükséglete, hogy teremteni tudjon. Még legjobban van a nemzeti sötétségben az író: nappal a nemzet épületéhez téglát hordhat s az éj csendjében lámpája, papirosa és ironjával járka — a mig bírja, — a művészet, a költészet nagy birodalmában, zavartalanul, boldogan; hisz még azt is álmodhatja, hogy jól vacsorált s alakjai szájából akár a füstölő havannát is élvezheti; szuggerálhatja magának, ha kell.

Egyes nemzeteknek kedvezett a sors: királyok, pápák, gazdag főurak s mindenki, kinek feleslege csak volt, felkereste a legtisztább forrást, a művészetet. A művészeknek — sok hivatlannak is; de az nem volt baj, mutatja a példa; Olaszország különösen, — megadta a módot, hogy a művész művészetének élhetett, nem irigykedett más sikerére, de szeretve a szépet, remélt s teremtett úgy a hogy, s azt, a mit legjobb erejéből képes volt; a salak eltűnt, elveszett idővel s a jó örök időkre oltárként hirdeti a teremtő erejét.

Franciaországban az akkori uralkodóház izlése divattá tette a művészetet. A német üzletté, az orosz, az angol mind- ezt egyesíté. A ki nem élt Angliában, fogalma sincs, el sem hiszi azt a kolosszális nagy művészi életet, a mi ott van; hisz Angliáról, Oroszországról oly téves fogalmakkal találkozunk, a mit az a pár citátum a parlamentben itt-ott, alig egyen-súlyoz. — Üzér, szivnékülínek, rideg számítóknak, a másikat műveletlennek halljuk... mondani. — Pedig de csalatkozna az illető, ha ismerné mind a két nemze- tet! Nálunk divat azonnal, szalmatűznél, azt se tudva, hogy ki, bruderezni; de ez a te barátom megbízhatatlan, s ha ki- aludt a szalmaláng, kiürül tárcád, rá- szorúlsz a barátira, ellenséget találsz.

Az angol előbb meg akar ismerni s ha megszeretett, számíthatsz rá; a barátság szentség előtte. Az orosz abszolote félre- ismerjük, erről még szólni is korai; annak kulturájáról gyenge fogalmunk sincs. Mi- nálunk az angol művészetéről csak leg- újabban tisztúlnak fogalmaink; kiállításaink egy-egy angol festőt is megnyertek, mert azoknak meg van a termő talajuk otthon, nem szorúlnak a külföldre. S így is, bár nem épen első ranguak, a bemutatot- tak bámulat tárgyai; pedig csakis abban van hódító erejük, mert a nemzet ős ere- jét, izlését reprezentálják.

A művészeti dolgokban van nevelésük, egyéniségük, és a publikum nem a lapok után nézi a művet, de képes saját szemé- vel látni, önszével itélni, szivével élvezni is azt.

A ki idegenből tér haza, meg mint az a meg-meggazdagodott ültetvényes, érté- sére adja, hogy a művészzel szemben is van kötelességed, ha nagy házat, foga- tot tartasz. Menj ehhez, vagy ahhoz a mű- vészhez s rendezd be magad úgy, a hogy minálunk, Angliában, szokásos; vásárolj műveket, nem olajnyomatokat. HERKO- MER, a legünnepeltebb, mondjuk a mi nyelvünkön, a legdrágább festőhöz, be- állít egy ilyen meggazdagodott parvenue s azt kérdi a művésztől: «Mondja csak, művész úr, melyik a két legdrágább fes- ték?... A művész gondolkozik s felel: «Úgy hiszem, az Orpimat (egy ritkán használt narancssárga szín) s az igazi Ultramarin». «Na jó!» felel a megrendelő, «fessen engem az Orpimáttal s nőmet Ultramarinnal.» Jellemző, ott nem alku- szik a vevő, de ha tudatlanságból is, ho- norálni akarja a művészetet.

*) Hát az építész hol maradt?

A SZERK.

Mintha hallanám a megjegyzést erre: könnyű, ott van pénz bőven — teheti.

Tessék azt is tudomásul venni, hogy Magyarország Bécsnek évenként olajnyomatokért milliókat áldoz. KOSSUTH, mikor végét járta, figyelmeztettem a Nemzeti Szalon akkori vezetőségét, hogy ne engedjük Bécsnek itt is a hasznot. A vezetők addig gyűléseztek, készülődtek, a míg egy pár bécsi ágens néhány nap alatt egy félmillión felül olajnyomat-megrendelést vitt haza.

Iparunk nincs; kinek is legyen? ha nő-sülünk, ott van SCHVARTZ vagy KOHN butorkereskedő úr; szállít az bécsi (angol, ó-német, vagy tudja az ég milyenek keresztelt) gyártmányú ágyat, «nachtsztolit,» ebédlőt, garnitúrát; minek venne valaki fáradságot, hogy gondolkozzék, tervezzen, mikor KOHN vagy SCHVARTZ úr ezt elvégzi helyette? így aztán van «Staffirung» különböző stílusban s van berendezés a kaszárnyákban; egyik olyan, mint a más, egyik üresebb, izléstelenebb sablon, mint a másik. Az egyéniség izlésének tükré pedig annak berendezése!

Egyéni izlés! Minek az? Az ágyban alszunk, az asztalnál ebédelünk s a szalónban fogadjuk ismerőseinket s ha eltávozott, bezárjuk, e többnyire legegészségesebb szobánkat s leszóljuk legkedvesebb barátunkat, a ki oly szemtelen volt jó vacsoránkat megenni, jó szivarunkat elszívni. Ez aztán izlés — szeretet!

De így van s nem is lehet másképp, míg nevelésünk, — művészi nevelésünk, — más nem lesz. Mert a művészet nemesít, megtanít önmagunkat s másokat ismerni, szeretni

Hogy szerethetnők magunkat, ha nincs izlésünk, egyéniségünk? Hogy becsülhetnénk másokat, ha szeretni képesek nem vagyunk? Irigykedni igen, tud az elme, de szeretni csak a szív képes.

Itt van épen a határvonal a tudomány és a művészet között.

A nagy tudóst, ha szíve nem művelt, csak irigységre kvalifikálja tudása; a nagy művész, ha műveletlen is, — ha ez egyáltalában lehetséges, — csak szeretni képes, mert működésének forrása a szív; a tudásé az elme. A művész ezért jobb cimborá és nem lesz oly könnyen különccé, mint a tudós.

Tudományt tölcserrel öntenek a fiatalág agyába, többet, sokkal többet, mint gyenge szervezete megemészteni képes volna. Átalános a túlterheltség miatt a

panasz. Szak- és laikus emberek kongresszálnak s az eredmény mindig csak az, hogy még több könyvet kell a gyermeknek magával cipelnie, s ha egy tárgyat törülnek, hármat iktatnak be helyette. Miért van ez? Mert a tudomány az ész ridegségén épül, a mely irigységre hajlandó, mint a vad természet is; mit bánja a természetben a gyom, hogy rózsát tipor agyon, csak magára gondol; a virág az már a napfényért félrehajlik, fordul a fény felé, ha teheti; ölni, tiporni nem képes, mert a virág, a művészet a szívből fakad s nem irigy a kék a sárgára, a vörös a fehérre, de inkább szeretettel egyesül vele a harmóniában s szépsége a másikat emeli inkább, semhogy ütné.

A tudomány rideg, büszkeségre hajlandó, kasztokat gyártó, külön. Hiába vagy kitűnő észszel felruházva, ha diplomát nem szereztél, vagy sokszor nem szerezhettél, mert az 100 és 100 frtba kerül, nem ismer el egyenrangúnak. A művészet nem kérde hol és hogyan szerezted tudásodat, szeretettel fogad be első sikered után, sőt előbb is, mert szeretet a művészet édes szülője.

Talán három országban sincs annyi tudomány Dr., mint minálunk. Anglia ezt a legnagyobb kitüntetésnek tartja fenn, a lig van néhány ott, de aztán érdem is s oly kiválóság, a melyet bizony nehéz megszerezni. Valóban érthetetlen pl. hogy a nagy JÓKAIN-k mivel lett nagyobb, mióta mint dr. kolléga dr. KOHN NÁCI-val.

*

A magyar faj a legrégebb idők óta szerette és maig is szereti a pompát. Tárviseletei festőibbnél festőibbek, berendezései, épületei, ipara, a mely inkább elnyomva, mint ápolva van, izléses, eredeti, ötletes és mindig szép. Fájdalom, mindez kiveszőben van. S nyoma még az emlékezetből is kivész.

Gyűjteményeink úgy vannak szervezve s oly rideg tudós kezekben vannak, a kik még önmagukat sem képesek szeretni, nemhogy a rájuk bizott árvákat ápolni, fejlődve látni szeretnék! hisz akkor több lenne dolguk csupán; leltár, rendezés és efféle fontos dolgok várnának rájuk. Angliában már kiveszett a népviselet, de gyűjteményekben teljesen meg van, s el lesz követve minden, hogy ismét divatba hozzák.

A népiparnak a gyáripar sem ártott ott, mert azok a népipart vették mintául s az eredetiséget ma is, maga a gyár is nagyra becsüli, honorálja s foglalkoztatja;

innen van aztán az a különös ismervéje minden tárgynak, a mi angol, elkezdve a matróz-pipán, a levélpapíron végig az egész vonalon, mert a nép, a közizlésnek, a nemzetinek nemcsak az által, hogy a legjobb, de az által is, hogy az ő lelkét tükrözi vissza; nem innen-onnan lopott, de az ő gondolata, ötlete, sajátja; a nemzet lelkének virága igazán — ott a művészet, műipar.

Az izlés finomítását a legzsengőbb kor-

ban elkezdi. Szépet lát folyton a gyermek, otthon úgy, mint az iskolában, később a hivatalban és mindenütt, izlés, művészet a szem előtt. Még a kereskedő is más formában ír, válogat, saját egyéniségét érvényesíti, a nemzeti izlést így fejlesztvén tovább.

Az ész és szív harmóniája a főtörekvés, az egész vonalon s az eredmény így hogy is lehetne más, mint a szép fogalma: a jóság!

HAZAI FÜRDŐINK ÉPÍTKEZÉSEIRŐL.

Irta: ISTVÁNFFY GYULA.

«A mi fürdőink» címmel, ír hírlapi cikket HANKÓ VILMOS dr. és keresi az okot, vajjon miért jár a magyar ember is külföldre gyógyulni, üdülni? mikor isten áldotta szép hazánkban minden léptenyomon gyógyító forrás, «napfény, levegő, a természet őseréje lüktet».

Midőn juniusi napfényben fürdik erdő és mező, írja HANKÓ úr, megindul a népek vándorlásának áradata; keresve-keresik a helyet, a hol az életnek, az egészségnek eme forrásait a maguk hamisítatlan tisztaságukban feltalálják, hol e mellett a lakás kényelmes és egészséges, az élet jó és olcsó, hol négy hetet eltölteni igazi öröm és élvezet, pihenése a testnek és léleknek stb.

Sajátszerű, írja tovább, hogy az emberáradatnak csak alig egy kis sodra tart a magyar fürdők és nyaraló helyek felé. Az áradat maga Tyrol, Svájc, Stájer-, Német- és Csehország nyaralói és fürdői felé hömpölyög; oda, a hol az élelmesség kínálva-kinálja az alkalmat a javulásra, a jó és olcsó nyaralásra.

Kevés ország földjében van annyi kincse a természetnek, kevés országban annyi a fejlődésre képes fürdő, nyaralóhely, annyi csodás hatású ásványvíz, annyi könnyen bejárható tündérszép táj, mint Magyarországon. Másutt ezek a leghatalmasabb nemzetgazdasági tényezők, a nép gazdagságának, jólétének igazi forrásai volnának.

A témérdek forrás közül, melyek a természet jóvoltából hazánk földjéből fölbugognak, mindenki megtalálhatja azt, a melynél beteg, lankadt, vagy törődött teste erőt és ujlást nyerhet.

Fürdőnk is annyi van és annyféle, hogy minden külföldivel szemben tudunk magyar fürdőt állítani, a melynek gyógyító hatása nem kisebb amazokénál. Vizeinket mégsem iszszák, fürdőinket mégsem látogatják. Sem víz, sem fürdő nem élvezi a magyar közönségnek szárnyat adó pártolását s így természetes, hogy a magyar fürdő- és ásványvíz-vállalatok egy részének tönkre kell menniök az élet ádáz harcában.

A magyar közönségben ugyanis nem épen kedvező a vélemény a magyar fürdők iránt. A közvélemény szava elég hangos arra, hogy a kinek füle van a hallásra, meghallhassa. Naponkint halljuk, hogy a magyar fürdő nem szegény embernek való, inkább mulató, mint gyógyítóhely; semmi kényelmet nem nyújt, a fürdőtulajdonos zsarolja, kifosztja vendégeit.

Ez a vélemény még abban az időben vert gyökeret, mikor a magyar fürdők, úgyszólván, arra látszottak teremtetve lenni, hogy a környék arany-ifjúságának mulatóhelyül szolgáljanak.

Azok az idők rég elmúltak; a magyar fürdők fejlődése ámbár lassú, de állandó és fokozatos. Fürdőigazgató, fürdőbiztos s a fürdő lelke: az állandó fürdőorvos, ma vállvetve háritnak el mindent, a mi a fürdő jó hírnevén csorbát ejtene. Azok az idők elmúltak; a magyar fürdők iránt táplált rossz vélemény azonban úgy belevette magát a köztudatba, mint a meleg eső a szomjas földbe.

A kétszáz és néhány magyar fürdő közül van legalább is 50, melyet magasabb kulturális nivójánál fogva jó lélekkel ajánl-

hat minden orvos. Valamennyin föl találhatjuk azt, mit a fürdőkben, nyaralóhelyeken a mai idők embere keres: a jót és olcsót együtt. Föl találhatjuk ép úgy, mint a divatos külföldieken, melyekbe az uralkodóvá lett vélemény nyomása alatt ezrével tódul a magyar ember.

A magyar ember veszedelmes előítélet rabja. Mihelyt valami külföldi, azt kritika nélkül szebbnek, jobbnak tartja, mint a hazait. A budapesti pénzarisztokraták hölgyei a selymet Lyonból, szellemi táplálékaikat Berlinből, a húst Bécsből szerzik be. Egyik-másik még a mosást is Párisban végezteti. Egy főpapról beszélnek, kinek még csizmáit is Londonból szállítják. Hogyan várhatjuk azután a magyar ipar és irodalom eme lelkes pártolótól, hogy magyar fürdőben keressenek üdülést, szórakozást, gyógyulást?

Magyarország fürdői és nyaralóhelyei — melyek, úgyszólván, kínálják az üdülés és egészségföntartás olcsó és kényelmes módjait — még szóba se kerülnek.

Ha üdülni akarok, mondja az én magyaram, pénzemért követelhetek a fejlett izlésnek megfelelő kényelmet, jó és olcsó ellátást, sőt megkövetelhetem a szórakozás eszközeit is. Ugy hiszem, senki sem kívánhatja tőlem, nagynehezen kitépve magam 11 hónap verejtékes munkájából, gondjaiból, hogy merő hazafiságból valamely primitív berendezésű magyar fürdőben meghúzzam magam. Ezt nem is kívánja senki, de az már hazafiság dolga, hogy egyenlő nivóju fürdők között a magyarnak adjuk meg az elsőséget. Jó lélekkel mondhatjuk, hogy fürdőink között van legalább is 50, a mely semmi tekintetben sem áll a külföldi fürdők nivója alatt.

Főerőnk a földben van, ebben az áldott magyar földben. De megtörténhetik, a mint az idén is megtörtént, hogy egy országos elemi csapás tönkre teszi egy egész esztendő munkájának gyümölcsét s a következő esztendő mindennapi kenyerét. Milyen jó volna, ha ilyenkor a megélhetésnek más forrásából is meríthetnénk.

Külföldi példák mutatják, hogy egy fürdő mily bőséges kereseti forrása lehet a vidéknek, hogy látogatott fürdőhely ott is jólétet varázsol, hol az anyaföld mostoha művelőivel szemben. Felette fontos dolog volna, hogy fürdőre szánt pénzünket ne vigyük ki, hanem itthon adjuk tovább, hadd gyarapodjék tőle ez a szegény ország.

Budapest a világ legnagyobb fürdője, a

legnagyobb ásványviztelepe, a képzelhető legszebb keretbe foglalva. Különösen a jobboldali részen a különféle összetételű, csodás vizű és gazdagságu forrásoknak egész gyűjteményével találkozunk. A vizek egy részét mint fürdőket értékesítik, másik részét palackokba vonva, teszik hozzáférhetővé. Pusztán csak e vizekért évenként ezren meg ezren fogják majd fölkeresni Budapestet, hogy segítséget merítsenek a természet ez őseréből. Ennek a szükségképen bekövetkező fejlődésnek jövődöbéli képe lebegett talán a fürdők városa közönségének lelki szeme előtt, midőn a Császár- és Lukácsfürdők parkjainak égetően szükséges megnagyobbítása érdekében megtette az első lépést.

A mennyire életszükségletté vált nálunk a nyaralás, épen olyan nagy jelentőségre vergődött az ásványvizfogyasztás. Kitűnő ásványvizeink, melyekben a nemzetgazdaság valóságos kincseket forgat, melyek hivatva volnának, hogy a rossz vizű magyar Alföldön, egész Keleten, meg az ásványvizekben szükölködő Olaszországban millióknak nyújtsanak segítséget, milliókat üdítsenek, edzzenek, millióknak kölcsönözzenek ellenállóságot a különböző bajokkal szemben, kitűnő ásványvizeink csak nagyon kis körben fogyasztattnak.

Csak most olvastuk, hogy körülbelül 600.000 forint értékű olyan vizet hozunk be — leginkább Ausztriából — a melylyel szemben a hasonló természetű vizeknek egész sorát állíthatjuk.

A modern élet mindent forgalomba hoz és értékesít, a mi kelendő. Hogy a kor-nak ez az irányzata gazdasági életünknek ezen a mezején még oly kevéssé érvényesült, annak részben a fürdőtulajdonosok is okai, kik ugyancsak keveset tesznek arra, hogy fürdőik jótulajdonságai a hír szárnyára kerüljenek.

Jól tudjuk, hogy az emberek nagy for-gatagában csak azt veszik észre, a ki élet-jelt ad magáról. Különösen fontos volna fürdőink részéről a sajtó szolgálatának igénybevétele; a sajtóé, a melynek szava legmesszebbre hat, s a melynek hirtései a publikumra sohasem tévesztik el hatásukat. Az első fürdőhirdetést az olvasó észre sem veszi, a másodikra rápillant, a harmadikból átfut két sort, a negyediket már elolvassa, az ötödiknél pedig gyorsan pakkol és siet a kiszemelt fürdőbe.

Igy szól HANKÓ. Mi részünkről megkísértjük okát is keresni, miért «siet» a magyar a külföldre s miért nem jön

az idegen mihozzánk. A ki fürdőre és üdülésre mehet, jobbmódú s mint ilyen, a műveltebb osztályhoz tartozik, az izlése fejlettebb s ha nem is tud róla, a környezet, a lelki hangulat egy oly tényező, a melylyel ösztönszerűleg számol, mikor elhatározza, hogy hová megy.

A mi hazai fürdőink teljesen ki vannak hozva a hazai hangulatból. Bármelyiket, ha nézzük, — mintha idegenben járnánk, a leghóbortosabb épületek fogadnak mindenfelé. Itt egy hektikus svájci imitáció a székely házak között; amott egy mindenféle zűrzavaros építészeti tákolmány, ismétlem a nélkül, hogy legtöbben tudnának róla, zavarja, nem is nevetet, de rontja, betegíti idegeinket.

Az orvosok már régen tudják, hogy milyen óriási hatással van a betegre, egészségesre a külvilág hatása. Magyar fürdőinken az építészeti bambaságok, a fájdalom, a rosszullet, az undor érzetét keltik fel bennünk.

Ha valaki külföldre megy, lelki hangulata ösztönszerűleg elő van készítve arra, hogy idegenbe megy, idegen szokásokat lát; ha itthon ennek nyomorúságos másolatait, a szép villáknak ilyen építkezései által a szeretett hazai tájnak eltorzításait kell látnia, bizony nem csodálatos, ha mellőzi.

Fürdőink építészeti modora végtelen

káros hatással van a népre magára is, isten adta művészi érzékét mételyezik meg az ilyen svájci tákolmányok s megzavarják azt a speciális nemzeti őserőt, a mely naiv épületei, mű-, népipar s berendezéseiben megnyilatkozhatna.

Borszákon egyik olaszos villán láttam olyan falfestményt, meg faragványt, a mely Nápolyban lett bevéve s a magyar savanyúviztől tengeri betegséget kapott.

Radna BORBEREK építőmestere, egy rőfös-s másfélét is áruló, örmény kereskedő. Csinnál is az olyan remekeket, hogy no!

Ott van mellette egy oláh kézben levő fürdő, azon látszik, hogy oláh; harmonikus, művészi szempontból kellemes, építkezése, berendezése az oláh stílust tünteti fel. Eredetisége, a kit a nemzetiségi betegség nem bánt, jót tevő.

Kerülve kerülöm a többi okokat érinteni, miért vonzóbb a külföldi fürdőzés, pedig ezekről is lehetne egyetmást elmondani; tisztán az építészeti művészetnél s a berendezésnél maradunk. Izléstelen kontárok zavarják nyugalmukat, s rontják az alkoholnál veszedelmesebben, népünk eredeti művészi sajátosságait. Népünk művészi érzéke romlik általuk; a külföldi, ha egyszer felkeres is, lelki csömörrel távozik, a magyar is elmegy svájci meg másfajta eredeti házakba üdülni, nyaralni, — ha teheti.

PERUGINO TANÍTVÁNYAI.

GIOTTO óta Olaszországban nem volt művész, a ki oly mély és tartós befolyást gyakorolt volna korára és kortársaira, mint épen PERUGINO, a ki számos tanítványai által műhelyével egész akadémiát reprezentált. E körülmény mellett feltűnő, hogy sok esetben nem csupán e tanítványok neve és munkáikra nézve nélkülözük a biztos adatokat, hanem még azt sem bírjuk megállapítani, hogy mikor alapítá a mester az ő iskoláját. Ez bizvást nem történhetett 1475. évben, midőn a perugiai tanácsteremben dolgozott, sem 1478-ban, midőn a Palazzo pubblico kápolnája számára festendő oltárképre vállalkozott; az abból következik, hogy amaz ideig nem volt állandó tartózkodási helye és az utóbbi kötelezettség teljesítése helyett, inkább Rómába ment IV. SIXTUS pápa meghívására, hogy a

v a t i k á n i kápolna kifestésének művében részt vegyen.

GIOVANNI SANTI, GUIDOBALDO hercegnek ajánlott krónikájában (tehát 1482. után) mint kiváló fiatal művészt, LEONARDÓ-val egy sorban dicséri; híre egész Olaszországban elterjedt, még mielőtt Perugiában nyoma lenne valamely befejezett művének, miután hasztalan tartóztatták őt ottan megrendelések által; első ily műve, mely a tanács kápolnájában van, 1495-ből van keltezve; ez időközben a művész fölváltva Rómában és Flórenben tartózkodott és alig lehetett rá módot, hogy Umbria fővárosának huzamosabb időt szentelhessen: mindezekből az következik, hogy 1493. előtt nem alapíthatta meg iskoláját.

Mindazáltal GIOVANNI SANTI halála után 1494-ben annak sógora, CIARLA elhatá-

rozá, hogy öcscsét haladéktalanul Perugiaába viendi, művészeti kiképzetése érdekében.

Ez időben azonban már általán elismert hírességű volt PERUGINO iskolája; de tanítványait nem nevezi meg semmiféle okmány. VASARI tévesen PIUTURUCHIO-t is tanítványai közé sorozza és RAPHAEL-en kívül első sorban még említi ROCCO LOPPO-t, MONTEVARCHI, GERNIO DE PISTOJA, BACCIO UBERTINO és BACCHIACCA nevűeket. A berlini múzeum tulajdonában van egy mű, mely a karácsonyét ábrázolja és ROCCO LOPPO nevét viseli. MONTEVARCHI tevékenységének semmi nyoma.

BACCIO UBERTINO fivéről, FRANCESCO-ról azt jegyezték föl, hogy különös csinál festett kis méretű alakokat, minők S. Lorenzo-ban a Capella del Crucifisso-ban láthatók; ezenkívül bútorokra is festett képeket. Meghalt 1557-ben Flórencben.

Ezenkívül LO SPAGUA, ANDREA LUIGI L'INGEGNO, EUSEBIO DA SAN GIORGIO, DOMENICO és ORAZIO DI PARIS ALFANI, GIANNICOLA, BENEDETTO és GIULIO CAPORALI, GIROLAMO GENGA, BASTIANO DA SAN GALLO és NICCOLO SOGGI-t említik PERUGINO tanítványai gyanánt.

GIAMBATTISTA CAPORALI B. CAPORALI nevű festő fia volt; 1476-ban született, 1560-ban halt meg. 1519-ben Perugia decemvirjei közt szerepel és a festészet mellett az építészettel is foglalkozott. 1536-ban VITRUVIUS első 5 könyvét fordításban adta ki, és GALEAZZO ALESSI tanítómestere volt. Festményeit a balvégzet üldözté. A monte-lucei apácák számára festett és a keresztrefeszítés jelenetét ábrázoló, 1543-ból való nagy freszkóját, 1788-ban leverették a falról; hasonló sors érte Montemorcinó-ban festett művét. A többi, nevével kapcsolatos mű nem hiteles. GIULIO nevű fia szintén festő és építész volt.

GIORALOMO GENGÁ-ról behatóbb adatokkal bír a műtörténelem. Állítólag eleinte LUCA SIGNORELLI segédjeként dolgozott Oriveto-ban aztán három évig RAPHAEL-lel egyidejűleg, PERUGINO-nál volt. Mozgalmas életet folytatott; húzamosabb ideig Flórencben, aztán Sziénában tartózkodott. Utóbbi helyen KRISZTUS föltámadását festé a dóm orgona-függönyére. Később Urbino-ba ment, a hol TIMOTEO VITI-vel együtt a dóm Szt. Mártonkápolnáját festé ki. Rómában a S. Cate-

rina da Siena számára a föltámadást festé, mely mű «Hyero. Ginga. Urbinos. Faciel» aláírással ugyanott látható. Innen ismét Urbino-ba ment, FRANCESCO MARIA herceg szolgálatába és annak elüzetése után is híve maradt. Ez időből való a Cesenában lévő S. Agostino számára festett MADONNA. A herceggel ismét Urbino-ba menve, az építőművészetnek adta magát és Pesaro-ban Sinigalliában, valamint azok környékén több műemlék létesült az ő tervezetei nyomán.

ORSINI és MEZZANOTE PERUGINO tanítványai közé sorozza még: TIBERIO D'ASSISI-t, POMPEO COCCHI-t, SINIBALDO IBI-t, BERTO DI GIOVANNI-t, FRANCESCO MELANZIO-t, továbbá CESARINO DA PERUGIÁ-t, a kiről csupán azt tudjuk, hogy aranyművészettel is foglalkozott; ERCOLE RAMAZZANO-ról azt jegyezték föl, hogy RAPHAEL-dek is volt tanítványa és sajátos kompozíciója, valamint bájos színezés által válik ki; GAUDENZIO FERRARI tevékenysége ismeretlen; GIACOMO DI GUGLIELMO DI SER GHERARDO Città della Piève-ből származott és 1521-ben szülővárosa számára egy zászlót festett; őt, valamint MATTEO DI GIULIONO DI LORENZO-t csak azért említik PERUGINO tanítványaiként, mivel Castel della Piève-ben otthonosak. — E sorban említik még GIOVANNI DI GIORGIO-t, MARIANO DI SER EUSTERIO MARIONI-t, LANTANZIO DELLA MAREÁ-t és TEODORA DANTI festőnt.

A főntebbi áttekintésből látható, hogy bárha PERUGINO iskolájának némely tagja, mint GIANNICOLA, BERTO, CAPORALI stb., a kilencvenes években művészek gyanánt szerepel, — ennek tulajdonképeni virága az új századdal kezdődik; mindazáltal RAPHAEL, a mester legkorábbi tanítványai közé sorozandó.

A PERUGINO mester tanítási modorának tulajdonítható, hogy a tanítványok művei oly kevésbé különböznek egymástól és sok esetben a mester műveitől, minélfogva azok sok esetben neki tulajdonítottak. Egész Európában, nevezetesen azonban Umbria templomaiban és palotáiban még máig is számos festmény található, melyeket részint PERUGINO-tól, részint RAPHAEL-től (ifjúkorából) származtattnak és a melyeket összevéve, a legjogosultabban ama gyűjtőnév alá «PERUGINO iskolája» lehetne foglalni.

EUSEBIO DA SAN GIORGIO.

A hagyomány néha oly kegyetlen, hogy jelentékeny művész nevét kapcsolatba hozza közepes, sőt jelentéktelen művekkel, azonban viszont egy Géníusz alkotását tulajdonítja a gyöngye szellemnek. E kétes sorsban részesül EUSEBIO.

Magánéletéből keveset tudunk.

Legkorábbi ismert műve az Assisi melletti Damiano keresztfolyosójának két freszkója: az egyik az angyali üdvözlés, a másik Szt. Ferenc stigmatizálása. Mindkét kompozíció úgy forma, beállítás, mint mozdulat tekintetében a perugiai iskola bélyegét hordja; a kivitel durva, az arcvonások kifejezéselemek, vagy mint Szt. Ferenc-nél — helytelen; különben mindkét mű pusztulófélben van.

És ama festő, a ki 1507-ben a nevezett freszkókat komponálta és festette volna, lenne szerzője a S. Agostino-ban lévő «a keleti bölcsek imádják Jézust» című, 1505-ből származó műnek, mely az egyidejű alkotások között alig akad párjára frissesség, szépség, stílszerű rajz, valamint kellem- és szellemteljes kifejezés tekintetéből. — Az ily abnormitásnak lehetetlensége kétségtelen! Ennélfogva csatlakozhatunk ama véleményhez, hogy a Perugiában lévő következő négy mű, melynek szerzőit soká kutatták, EUSEBIO-nak tulajdonítandó «a keleti bölcsek a S. Pietro piori delle murában 1508-ból; a MADONNA in trono szentekkel 1509-ből, egy hasonló mű a S. Agostino-ban ugyanabból az évből; és végül Szt. ANTAL megdicsőülése 1513-ból.

Különösen fontos az első.

Nem szokatlan körülmény, hogy a művészek valamely föladat megoldásánál egy korábbi kompozíciót vettek anyagul s így új, sőt lehetőleg magasabb fölfogás szerint dolgozták föl.

Gyakran tette ezt RAPHAEL.

Azonban más színezetet nyer a dolog, ha az újabb földolgozás mélyebb színvonalon áll és a művész eszmeszegénységből másoló, vagy plagizálónak lesz. Ez áll EUSEBIO-nak, a S. Pietro-ban lévő műveire, melyek RAPHAEL vatikáni «keleti

bölcse»-iből és a perugiai gyűjteményben lévő művéből van összeállítva.

1509-ben EUSEBIO a S. Benedetto templom számára egy trónoló MADONNÁ-t festett, mely művön az ingbe öltözött gyermek vánkosra fektetve nyugszik anyja ölén. A kompozíció mély, szinei kellemes összbenyomást keltenek, mindazáltal csorbítva van a fölületes formák és kifejezéstelen alakok miatt. A természetnagyságban tartott kép jelenleg a perugiai gyűjteményben van.

A S. Agostino-ban lévő, 1509-ből való képet, mint a keleti bölcsek-et, szintén BARTOLOMEO DI LORENZO megrendelésére, a főoltár számára festé EUSEBIO, a hol jelenleg is áll; tárgya szintén a trónoló MADONNA, és eddig ismert művei közt a legjobb.

Időrendi sorban a művész aztán a hegyvidéki Matelica városka Szt. Ferenc temploma számára festett egy nagy oltárképet «1512 Eusebius de Sco. Giorgio Perusinus pinsit» fölírással, mely szintén a trónon ülő MADONNÁ-t ábrázolja, a mint a balkézben tartott könyvből olvas, mialatt bal ölén a gyermeket tartja. A kép hússzíne monoton vöröses, árnyékai barnák, átlag szinei erőtlenek, minélfogva közvetlenül a S. Damiano freszkói mellé sorakoznak.

Perugiában visszatérve, a S. Francesco-ban EUSEBIO egy sajátos kompozíciójára akadunk, a mely CARLO BECCARDELLI rendeletéből 1513-ban készült.

A kép főalakja Szt. Antonius-Abbas, ibolyavörös ruhában, fekete köpenyben, ölén könyvvel, vándorbotján csöngettyűvel; mellette Szt. FERENC és Szt. BERNÁT. Fölöttük, a felhők közt megjelenik a Szt. Szüz.

Mindegyik alak a PERUGINO modorában hajtja fejét és térdét; arcjátékuk kézmozdulatuk üres, formailag hibás és stíltelen; a hússzín rózsás és tetemesen hozzájárul a festmény harmonikus összbenyomásának fokozásához.

Az elsoroltakból látható, hogy EUSEBIO kiváltkép a szerencsésen eltalált, meleg, erőteljes PERUGINO-ról hagyományos színezés és tetszetős modelláció által bírt műveinek érvényt szerezni.

SINIBALDO IBI

perugiai származású és PERUGINO ama tanítványai közül való, a kik mindvégig az iskola hívei maradtak. Magánéletéből csupán az van földerítve, hogy 1527-ben a százak tanácsában a CAMERLINGHIEK közé választatott és polgártársai között tekintélyben részesült.

Legkorábbi ismert műve Gubbio-ban a dóm első kápolnájának oltárképe: MADONNA in trono, arany alapon festve, baldachinnal, 1507-ből.

A gyermek meztelenül ül az anya ölén, jobb karjával támaszkodik, mialatt baljával anyja köpenye szegélyébe fogódzik. Némán pillant föl annak arcába, mintha komoly arckifejezésének és imára összekulcsolt kezeinek okát tudakolná. MÁRIA formái szüziesen nemesek és tiszták; fejét áhitatosan és bár mérsékelten — azonban mégis PERUGINO modorában — meghajtja. A tiszta, meleg hússzínnel a finom, érzésteljes modelláció párosul — barna árnyékok nélkül. A renesszánsz trón, két oldalon fölül, két angyal térdel kiterjesztett szárnyakkal. A MADONNA jobbján, a trón mellett áll a gubbioi Szt. UBALDUS püspök, a másik oldalon Szt. SEBESTYÉN lovagöltönyben, rafaeli finomságokra emlékeztető alakkal, könnyed állásban, csupán fejtartásában emlékeztetvén a mester receptjére. A draperia nagyszabású stílusban van tartva, széles, háromszögű sikokkal és kemény törésekkel. Gubbio a S. Spiritóban még egy művet bír SINIBALDO-tól; tárgya: MADONNA di soccorso, kilenc angyalcsoporttól környezetten, kitárt

köpenye alatt a községgel, — egy zászlóra festve, mely a használat következtében sérüléseket szenvedett és többször át lett festve. Legépebbek az angyalfejecskék, kevés változatossággal a vonásokban, azonban finoman, kedvesen, PERUGINO modorában festve. Az ellenkező oldalon a város védszentje, Szt. UBALDUS szerepel, a kihez két angyal könyörög. A gubbioi RANGHIASSI gyűjtemény hasonló képéről, a többszöri átfestés miatt, nehezen állapítható meg SINIBALDO szerzősége.

A perugiai két képet bír SINIBALDO-tól. Egyik: MADONNA in trono Szt. ÁGOSTON és SEBESTYÉN környezetében, következő fölírással: A. D MCCCCX., készült BRETO DI GIOVANNI segítségével; a másik kép szintén MADONNA in trono Szt. JÁNOS, FILIPPO BENIZI, FIORENZO és JÓZSEF-fel és következő fölírással a trónon: SINIBALDUS; 1515-ből.

E fél természetnagyságú alakokkal festett kép kétségtelenül SINIBALDO legjobb művei közül való. A szigorúan szimmetrikus beosztás mellett az összbenyomás ünnepélyesen nyugodt. Az alakok jellege finom, nemes; kedves, leányos a MADONNA, a rajz szép, kapcsolatban a hatásos modellációval és meleg színekkel; csupán a ruházat motívjai merevek.

Eme gyűjtemény még egy harmadik műnek is birtokában van: ez az angyali üdvözlés MDXXVIII. évszámmal és következő fölírással: Scribarum impensa Sinibaldo Perusino puigente fiebat opus ex Archetipo veniens.

BERTO DI GIOVANNI

1497-ben, mint Porta Sole-ből származó, perugiai festő szerepel. EUSEBIO-val és PARIS ALFANI-val egyetemben a község trombitásainak zászlait festé. Eme művei közt, melyek sok tehetségre és RAPHAEL irányára vallanak, van egy MADONNA is a meztelen gyermekkel. Benső érzés nyilvánul az angyalok arcán; semmi mesterkelt nincs mozdulataikban; nagy és szép a ruházat stílje és az egész mű a mester legjobb műveinek szellemében van tartva. A színezés erőteljes, csak a rajz gyöngye.

BERTO neve sokat nyer jelentményében RAPHAEL megbízatása által. Ugyanis ennek Perugiában a monteluce-i apácákkal kötött szerződése értelmében egy korábbi megrendelését, MÁRIA megkoronáztatását, BERTO vette át tőle.

A perugiai kincstárban is dolgozott BERTO 1519-ben, 1520-ban és 1524-ben; a művei azonban elpusztultak. Ellenben a gyűjtemény 1872-ben BERTO-nak három predella képéhez jutott a CALINDRI-házból.

A kép tárgyai: ima az Olajfák-hegyén, a kalváriai menet és KRISZTUS el-

síratása, melyek mindnyájának stílje meg-
egyezik az 1525-ből való predella-képek-
kel, csakhogy későbbi időre utalnak. Telve
vannak reminiscenciákkal, azonban jól

összekomponálva, motívjai kifejezésteljesek,
mindazáltal az érzés meggyőző ereje nélkül.

Az iskola, melyhez tartozott, akkor már
túl volt ifjúsága korszakán.

POMPEO DI PIERGENTILE TOCCHI

1523-ban vétegett föl a perugiai
festő-céhbe és még 1549-ben élt. Monte-
morcino-ban kifesté a Capella del
Presepio-t. A gyűjteményben tőle egy
mindkét oldalán festett, kis képet őriznek;
egyiken KRISZTUS a keresztfán van ábrá-
zolva, MÁRIA és JÁNOS között, a másik
oldalon van az anya, öln a hullával.
Igaz, érthető érzéssel fölfogva és kere-
setlen mozdulatokkal, helyes rajzzal, ügyes
kivitellel, erőteljes modellációval és teljes
PERUGINO-féle színezéssel van megfestve

e mű. A perugiai dőmban lévő
«MDXXV POMPEO CROCCHI» aláírással jel-
zett mű világosan elárulja, hogy a művész
kiváltkép DOMENICO ALFANI-ra támaszko-
kodott. Ez is egy trónoló MADONNA
SZT. LŐRINC és CONSTANTIUS környezetében.
A meztelen gyermek háttal fordul a köz-
ség felé, azonban visszanez.

A kép nincs jellemzés híján, modellá-
ciója erőteljes, vöröses hússzínei élénkek
s az egész a XVI. század, széles modorában
van tartva.

TIBERIO D'ASSISI

PERUGINO legtevékenyebb és mindazáltal
legkevésbé tehetséges tanítványai közé
tartozik. Ő jól megtanulta az iskola külső-
ségeit: a bizonyos tartás, mozdulat és arc-
játék könnyű alkalmazását; azonban e
sablonokon nem is bírt túlterjeszkedni.

Legelső képeihez sorozandó a Trevi
melletti S. Martino templom ajtója fö-
lötti freszkó: MADONNA a gyermekkel,
kézművesi ügyességgel, az iskola modo-
rában festve.

A Foligno melletti Montefaleo-
ban több festménye látható. Így a S. Fran-
cesco-templomban egy MADONNA in
trono; a S. Fortunato templomban,
a S. Francesco-kápolnában a
szentek legendájából vett jelene-
teket ábrázolt freszkóban. Az Asszisi
melletti S. Maria degli Angeli Capella
delle vose-ban, SZT. FERENC vizióját
festé meg futólagos kivitellel. Mindazáltal
TIBERIO jobb művei közé tartozik.

FRANCESCO MELANZIO

TIBERIO-nak egyenrangú művésztársa,
kinek tevékenysége szülővárosán, Montefaleon
túl nem terjeszkedik. Itten a
S. Illuminata templomban 1515-

ben egy oltárfülkében KRISZTUS föltáma-
dását festé meg; a S. Leonardo tem-
plom számára pedig egy MADONNA in
trono-t.

GERNIO DA PISTOJA

PERUGINO legbuzgóbb utánzóit és segítő-
társait közé tartozott. Szülővárosában, a
S. Pietro maggiore-ban van tőle egy,
a trónoló MADONNÁT ábrázoló oltárkép.
A Borgo San Sepolcro-ban, a S.
Agostino templomban őriznek egy

által festett zászlót a MADONNA del soc-
corso-val.

GERNIO még a S. Lucchese konvent-
jében, Paggitonsi mellett festett egy
nagy freszkót, továbbá az első oltár fölötti
«Noli me tangeré»-t.

GERNIO nem tartozik ama művészek közé, a kik egyéni sajátságaik által bírnak érdeklődést gerjeszteni, sőt még az utánzásban sem eléggé szellemesek; és mégis annyira magukon viselik korszakuk bélyegét, hogy lehe-

tetlen képeik előtt közönyösen elhaladunk.

Életirói azt állítják róla, hogy PINTURICCHIO-val benső barátságban volt és később PERUGINO-hoz csatlakozva, annak haláláig híve maradt.

VEGYESEK.

A KÁROLY-KASZÁRNYA. A főváros pályázatát hirdetett a Károly-kaszárnya telkének szabályozására. A pályázati feltételekben kikötötte a tanács, hogy hatezer négyszögöl terület szükséges az új városházának. Ezzel eldöntötte a főváros, hogy az új városházát a Károly-kaszárnya helyére építi. A mérnök- és építő-egyesület, a mely szintén tűzött ki pályázatot és KRÁTKY JÁNOS városi főmérnöknek, Forum jeligéjű tervét meg is jutalmazta, a pályatervet ma megküldötte a tanácsnak. A főváros által kiírt pályázatra a következő jeligék alatt adtak be pályatervet: Civitatis forum — Váci-körút tengelyében — Királyváros — Deák Ferenc-út — Több levegőt — Génusz — Város szive — Metropole — Ilka — Haladjunk — Ad asztra — Hauszman — Andrássy — Való és Ábránd — Kettős palota — Takarékos — Centrum — 1000 — Energia — Heureka — Szerény — Hoc — Sic — Aquincum — Kettős körben M — Órtorony — Deák-tér I. és Deák-tér II. — Szanto — Pour la gloire és Simetria. Legsorgalmasabb volt a Királyváros tervezője, a ki tizenhét alternatívával s harmincöt tervvel pályázott. A Haladjunk tervezője négy tervvel, az Ad asztra-é öt tervvel pályázott. Most ül össze a zsüri s ítéletmondása után a terveket közszemlére bocsátják.

PLÉBÁNIA-ÉPÍTÉS. A csengődi plébániának 10.343 frt 10 krral előirányzott felépítésére árlejtést írtak ki.

ÓVODA-ÉPÍTÉS. A besztercebányai nőegylet 19.000 frt költséggel kisdudóvóintézetet épít.

SIRBOLTOK ÉPÍTÉSE. A kerepesi-uti temetőben, a határfal mentén egy nagy és két kisebb sírboltot épített a fővárosi tanács. A mérnökség a terveket bemutatta. A költségekre 2600 forint van előirányozva.

Az új temetőben is 50 sírbolt építését határozta el a tanács. A sírboltok a főbejáratnál épülnek és pedig 25 a jobb- és 25 a baloldalon. A tervek a tanácsnál vannak s ha ott jóváhagyást nyernek, az építést még az idén megkezdik.

ÉRDEKES AZ A KRITIKA, a melyet a «Die Kunst für Alle» című müncheni folyóirat bocsátott világgá a mi legutóbbi «Tavaszi Kiállítás»-unkról, a midőn megelégedéssel konstatálja, hogy mily túlnyomóan volt benne Németország képviselve és pedig «oly magas nivón álló művekkel,» hogy ha a magyaroké is hasonló fokot ért el, akkor az eredménnyel meg lehetünk elégedve. És nekik örömeikre szolgál elmondhatni, hogy ők meg vannak elégedve, dacára, hogy a napisajtó kritikus urai nem látszanak e véleményét osztani. Pedig például mindjárt a BIHARI óriási vásznára hivatkozhatni, mely ZSIGMOND királynak ULÁSZLÓ lengyel királlyal való találkozását SZT. LÁSZLÓ sírjánál, a nagyváradi székesegyházban ábrázolja, a mely lehetőleg hálátlan földadat, igazolja a művész eminens tudását, a mennyiben eme száraz tárgyba oly sokoldalú festői részleteket tudott belehozni. Dicséri JENDRASSIK «Keresztelő» című festményének tonusait; továbbá BALLÓ két portróját, melyek egyike HOHENLOHE herceget, a másik LOTZ mestert ábrázolja. Ellenben megjegyzi, hogy a HOROVITZ két portréja ez alkalommal a művészt nem a legelőnyösebben reprezentálja. Ép úgy nincs megelégedve LÁSZLÓ-val, azt mondván róla, hogy «annyit foglalozik a külsőségekkel, mikép a fej számára már nem marad semmi.» Figyelemre méltónak tartja VASZARY «Arany kor»-át, bár nem osztja a művész izlését. «A kép úgy néz ki, mintha szürkén volna festve és sárgászöld üveg alá téve.» Jónak tartja BORUTH «Toreador»-ját; említésre méltó-

nak KACZIÁNY, KNOPP, BRUCK, HEGEDÜS képeit, STETKA «KOSSUTH»-ját, OLGYAY, SZLÁNYI, MIHALIK tájképeit és végül EDVILLÉS és KOSZKOL vízfestményeit. A német művésznők közt kiemeli PACZKÁNÉ rajzait, továbbá a magyarok közül BRAMECKER bárónő és TELKESY VALÉRIA műveit. A szobor-kiállítást gyöngélli és legjobbnak minősíti DUBOIS és VAN DER STAPPEN műveit. A magyarok között első helyre állítja a STROBL «síremlék»-ét és arcképbüsztyjét; ezenkívül még méltatja TELTSCH, TÓTH, RAUSCH, FÜHRER és KISS műveit.

GARNIER KÁROLY hírneves műépítő, mint Párisból jelentik, meghalt. Vele a legkitünőbb francia művészek egyike szállott sírba, az antik és a modern építőművészet egyik leghivatottabb ismerője és apostola. Hosszú élete alatt (1825-ben született Párisban) számos díszes és monumentális épülettel és emlékekkel gazdagította Páris architektonikus szépségét, legfőbb műve azonban az operaház, a melynek nemcsak építését vezette, hanem tervét is készítette, elnyervén a kitűzött pályázat nagy díját. A hetvenhárom éves művészt véralvadás (embolia) ölte meg.

A DICSŐ-SZENT-MÁRTONI állami nép- és polgári iskola építését a vallás- és közoktatásügyi miniszter háromszor megkísérelte, de sikerre nem vezetett versenytárgyalás után, felhívás alapján TRUCSKO

JÓZSEF és társa erzsébetvárosi építőmesterekre bízta, a kik az építést 63.000 frtért el is vállalták.

TÉBOLYDA-ÉPÍTÉS. A belügyminiszter Temesvár környékén 1000 beteg részére tébolydát szándékozik építeni s leküldte dr. NIEDERMANN GYULA miniszteri tanácsost, országos tébolydai igazgatót, alkalmas hely kijelölésére. A miniszteri kiküldött megtekintette Temesvár város városi tanács kiküldöttjeivel a városnak mehalai birtokát és alkalmasnak is találta. Csak a vízbeszerzési kérdés megvizsgálandó. A város közelebb próbafuratásokat eszközöl.

ELMEBETEG-INTÉZET. Békésmegye közgyűlésén — mint B.-Csabáról írják — véglegesen kimondották az elmebeteg-gyógyintézetnek 300.000 frton való építését. ZÖLDY JÁNOS dr. elnöklele alatt építőbizottságot küldtek ki.

ISKOLA-ÉPÍTÉS. A kolozsvári m. kir. állam-építészeti hivatal a kolozsmegyei Gyalu községében létesít elemi iskolát. Költség-előirányzat 27.497 frt 41 kr.

TEMPLOM-ÉPÍTÉS. A kolozsvári r. k. egyházközség új templom építését tervezi a Kőváry-telken. A szükséges építőtelemek átengedéséért a kérvényt benyújtották a városi tanácshoz.

PÁLYÁZATOK.

PÜSPÖKI REZIDENCIA. A gör. kel. szerb nemzeti egyh. kongresszusi választmánynak 1898. évi március hó 12. (24.) napján kelt határozatához képest pályázat nyitott az Ujvidéken felépítendő egyemeletes, esetleg kétemeletes püspöki rezidencia és melléképületei tervezetének és költségvetésének elkészítésére és bemutatására, a melyek foglalandják magukban 50 helyiséget kerek 2200□ méternyi területtel. Azok a szakértők, kik erre pályázni kívánnak, felhivatnak, hogy a szándékba vett építési tervről mindenekelőtt 1898. évi augusztus hó 13. (25.) napjáig*) a vázrajzot mutassák be a kongresszusi választmány elnökéhez, maga az építési tervvel és költségvetéssel felszerelt

*) És csak most hirdetik? hogy senkinek ideje ne legyen! Hisz ha már valakinek előre oda ígérték, akkor ne bolondítsák a jóhiszemű építészeket!

pályázati kérvény pedig 1898. évi november hó 1. napjáig (új naptár szerint) benyújtandó azzal, hogy a 1:100 és 1:200 arány alkalmazása mellett a homlokzati rajz, valamennyi emeletsor alaprajza és annyi metszetrajzból kell állania a tervezetnek, hogy azokkal a tervezett építmény lényeges szerkezetei ábrázolva legyenek. A kongresszusi választmány által elfogadott építési tervezet (a költségvetéssel együtt) o. é. 600 frtnyi jutalommal, az elfogadott*) tervezet után legjobbnak talált (másik) tervezet (a költségvetéssel együtt) pedig o. é. 300 frtnyi jutalommal díjaztatik. Mind az első, mind a második díjazott tervezet a kongresszusi választmány tulajdonában és birtokában marad. A többi pályázók irányában a kongresszusi választmány semmiféle kötelezettséget nem

*) És ki bírálja meg?

vállal, valamint nem vállal kötelezettséget egyik pályázó irányában sem a vázrajz elkészítése tekintetében sem. A beépítendő telek rajza, valamint a tervezett építmény berendezésére vonatkozó program látható naponként (hivatalos órákban) a szerb nemzeti egyházi titkárság irodájában Karlocán, a hol a szükséges felvilágosítások és esetleges utbaigazítások fognak adatni.

HIVATALOK HÁZA. Háromszék vármegye törvényhatósága több különmemű hivatalok elhelyezésére szükséges bérpalota (?) építését határozván el; ezen bérpalota tervének és költségvetésének elkészítésére pályázatot hirdetnek azzal, hogy a legjobbnak talált tervezet 200 frttal fog díjaztatni. A bérpalota S.-Szent-Györgyön a már meglevő vármegyeház folytatásául építendő, a terv vagy csak homlokzatra, vagy megtöréssel is készíthető, a mint az elhelyezkedésre legcélszerűbbnek mutatkozik. Az épület alatt szuterrain építendő levéltár helyiségül. Az épületben az alábbi hivatalok lennének elhelyezendőek: sepsijárásai szolgabíró-hivatal 5 irodai szobával; megyei árvaszék 8 irodai szobával; kir. építészeti hivatal 5 irodai szobával; m. kir. adóhivatal 5 irodai szobával; kir. tanfelügyelőség 4 irodai szobával; alispáni lakás 5 szoba, konyha, kamara és cseléd-szobával és mindezekhez tartozó mellék-helyiségek. Az épület egy emelettel állítandó. Felkéretnek mindazok, kik pályázni óhajtanak, hogy ebbeli pályázatukat, a tervvel, költségvetéssel f. évi szeptember hó 20-ig Háromszék vármegye alispáni hivatalához S.-Szt-Györgyre annyival inkább nyujtsák be, mivel az ezután beérkező pályázatok csak másodsorban jöhetnek tekintetbe.

ARÚCSARNOK TERVEZÉS. Kaposvár város közönsége Kaposvárott, a Széchenyi-térnek a vasúthoz levezető útján, mint hetivásár téren szabadon álló, fából vagy téglából emelhető árúcsarnokok építését határozván el; ezen elárúsító csarnokok tervének elkészítésével kapcsolatos megépítésre pályázat hirdettetik. Az árúcsarnok legfeljebb 16 □-m. 4 részre elkülönített belső világossággal bírhat és előállítási költsége 600 frtig terjedhet. Az építmény létesítésére szükséges tervezet a pályázó tetszésére bíztat. Felhívatnak az építést elnyerni óhajtó pályázni szándékozók, hogy az erre vonatkozó tervet és költségvetés a város polgármesteri hivatalánál

folyó évi szeptember hó 1-ig nyujtsák be. A tervezet elkészítésére szükséges bővebb felvilágosítások a polgármester által adtnak meg. A beérkező pályázatok közül — költségvetési árra való tekintet nélkül — a szabadonválasztás a város képviselő-testületének van fentartva.

MUNKÁCS VÁROS TANÁCSA a régi városház lebontásával egyemeletes új városház építésére pályázatot hirdet. A pályázati feltételek a városi főjegyzőnél megtekinthetők. Az első megfelelő és elfogadandó rendszeres és a helyi viszonyoknak megfelelő költségvetéssel ellátott tervrajz 400 frttal, a második tervrajz és költségvetése 200 frttal díjaztatik. A díjazott tervrajzok a város tulajdonába mennek át. A meg nem felelő és el nem fogadott tervrajzok nem díjaztatnak. A pályázati idő folyó évi szeptember hó 20. d. e. 11 órára tűzetik, s addig a pályázatok benyújtandók.

TERVPÁLYÁZAT Badenben építendő színházra. Baden város tanácsa egy új színház építését határozta el. Alkalmas tervek és költségvetések céljából pályázatot hirdet. A pályaművek díjazására 4000, 3000 és 2000 korona van kitűzve. A helyzetrajz és minden szükséges adat Baden város előljáróságától szerezhető be.

AZ IPOLYSÁGI TAKARÉKPÉNZTÁR által 20—22 ezer frt költséggel építendő egy emeletes ház tervezetének és költségvetésének elkészítésére pályázat nyittatik. Tervek és költségvetés 1898. október hó 15-ig küldendőek jeligével ellátva. Pályadíjak: I. díj 400 korona, II. díj 200 korona, III. díj 100 korona. (A vállalatot esetleg elnyerő pályadíjnyertesnek a díj nem adatik ki.)* Felvilágosításokért az intézet igazgatóságához lehet fordulni.

SZÁLLODA TERVEZÉS. A varsói szálloda-építő-társaság, mely ma még a RAVIC A. & Comp. bankház által van képviselve, pályázatot hirdet egy Varsóban építendő nagy szálloda terveire és a beérkezendő két legjobb pályamű egyikét 2000, a másikat pedig 1000 rubelnyi díjjal jutalmazza. A pályázati feltételek, valamint a szálloda helyszínrajza megszerezhető a Hazai vasbeton építési vállalat irodájában, Budapest, VI., Nagy János-utca 22. sz.

*) Az dolgozzon ingyen!

Hirdetmény.

A m. kir. államvasutak igazgatósága nyilvános ajánlati tárgyalást hirdet a Pécs állomáson előállítandó következő építményekre, u. m.
felvételi épület verandával és melléképületekkel,
postaépület verandával és udvarral,
gyorsárúraktár rakodóval,
árú- és vámraktár irodákkal,
egy 165 m. hosszú, 15 m. széles nyílt rakodó,
I. oszt. falazott marharakodó,
falazott pályafentartási raktár,
vizállomás és toldaléképület,
kettős emeletes őrház,
az emeletes őrház melléképülete,
őrházi kút,
őrházi sütőkemence és
állomási kút létesítésére szükséges építési munkák végrehajtására.

A tervek, a költségvetés, az egységárjegyzék, a szerződési tervezet, az ajánlati minta, a pályázati feltételek, valamint a munkák végrehajtásához kötött feltételek Budapesten, a m. kir. államvasutak igazgatósága magasépitményi ügyosztályában (Teréz-körut 56. sz., III. em., 14. a.) és Zágrábott, az üzletvezetőség pályafentartási osztályában a hivatalos órák alatt megtekinthetők.

Az ajánlatokat legkésőbb 1898. évi szept. hó 6-án déli 12 óráig kell benyújtani alulírott igazgatóság építési főosztályánál (VI., Teréz-körut 56. sz., II. em. 10. ajtó).

Az ajánlatokat 50 kros, az ajánlat mellékleteit ivenként 15 kros bélyeggel ellátva, lepecsételve és következő felirattal kell benyújtani: «Ajánlat a pécsi állomáson létesítendő magas építmények előállítására».

Csak az összes munkákra tett ajánlatok fognak figyelembe vétetni. Az ajánlat benyújtását megelőző napon, vagyis 1898. évi szept. hó 5-én déli 12 óráig 8000 azaz nyolczezer o. é. forint bánatpénzt kell a m. kir. államvasutak főpénztáránál (Andrássy-ut 75. sz., földszint) akár készpénzben, akár állami letétekre alkalmas értékpapirokban letenni. A bánatpénzről szóló letétjegy az ajánlathoz nem csatolandó.

Az értékpapírok a legutóbb jegyzett árfolyam szerint számíttatnak, de névértéken felül számításba nem vétetnek.

Csak idejekorán beérkezett írásbeli ajánlatok szolgálhatnak a tárgyalás alapjául.

Posta útján beküldött ajánlatok és bánatpénzek térti vevénnyel adandók fel.
Budapest, 1898. augusztus hóban.

Az igazgatóság.

A magy. kir. államvasutak üzletvezetősége Szegeden.

18.909 szám.

III.—98.

Pályázati hirdetmény.

A m. kir. államvasutak Lugos állomásán most létesítendő pályaudvari vendéglő bérletére ezennel nyilvános pályázat nyitattik.

A pályavendéglőhöz a következő helyiségek fognak tartozni; 1-ször: a földszinten I. és II. oszt. étterem, III. oszt. váró- és étterem, tálaló, 2 előtér, cselédszoba, 2 szobából álló vendéglős lakása és pincér-szoba; 2-szor: a pincében 1 konyha, mosogató, tálaló, edénykamra, éléskamra, zöldségpince, bor- és sörpince, fapince, mosókonyha és különálló jégverem.

A bérlet 1898. november 1-ével veszi kezdetét és tart ezen időponttól számított három éven át, vagyis 1901. évi október hó 31-ig.

Az 50 kros bélyeggel és „**Ajánlat a m. kir. államvasutak Lugos állomása pályaudvarán levő vendéglő üzletére**“ felirattal ellátott, lepecsételt borítékba zárt, nem különben kellő okmányokkal felszerelt ajánlatok 1898. évi augusztus hó 21-én déli 12 óráig az alulírt üzletvezetőség általános osztálya főnökénél vagy személyesen, vagy kir. posta útján benyújtandók.

Bánatpénz fejében a bérletre 300 azaz háromszáz forint készpénzben, vagy állami letétre alkalmas értékpapirokban a szegedi üzletvezetőség gyűjtőpénztáránál 1898. évi augusztus hó 19-én déli 12 óráig vagy személyesen leteendő, vagy kir. posta útján beküldendő.

Az értékpapirok a budapesti vagy bécsi tőzsdén legutóbb jegyzett 14 napnál nem régibb, a névértéket meg nem haladó napi árfolyamnak 90% szerinti értékben számíttatnak.

Készpénzben letett összeg után kamat nem fizettetik.

Az ajánlatban a letétel megtörténte megemlíttendő ugyan, de a letétről nyert elismervény nem csatolandó.

A vendéglő bérletére vonatkozó feltételek a nevezett üzletvezetőség forgalmi és kereskedelmi osztályában (I. emelet 3. ajtó) a hivatalos órák tartama alatt megtekinthetők, miért is az ajánlattevőkről feltételeztetik, hogy a feltételeket ismerik s azokat magukra nézve egész terjedelmükben kötelezőnek elfogadják.

A fönnebbi feltételektől eltérő, vagy a kitűzött határidőn túl beérkezett ajánlatok, továbbá olyan ajánlatok, melyek táviratilag tételnek, s végül olyanok, melyekre nézve az előirt bánatpénz le nem tétel, figyelembe vétetni nem fog.

Az ajánlatok közt a választás szabadon, a bérösszegre való tekintet nélkül történik.

Szeged, 1898. évi július hóban.

Az üzletvezetőség.

(Utánnymást nem díjazunk.)

Pályázati hirdetés.

Nyitra állomás felvételi épületének átalakítása és bővítésével kapcsolatos munkák biztosítására ezennel nyilvános versenytárgyalást hirdetünk.

A teljesítendő munkák mennyiségére vonatkozó tájékoztató adatok, valamint a munkák végrehajtását szabályozó részletes feltételek az alulirt üzletvezetőség pályafentartási osztályának hivatalos helyiségében (Teréz-körut 62. sz. I. em.) a hivatalos órák alatt megszerezhetők s ez alkalommal a tervek is megtekinthetők.

Jogérvényes és kellőleg bélyegzett ajánlatok f. évi augusztus hó 25. délelőtt 12 óráig általános osztályunknál (Teréz-körut 62. sz. I. em. 6. ajtó) nyújtandók be alábbi felirattal: «Ajánlat a nyitrai felvételi épület átalakítására és bővítésére».

Bánatpénz fejében legkésőbb f. évi augusztus 24. déli 12 óráig 1800 forint, ezernyolczszáz forint készpénzben, vagy állami letétekre alkalmas értékpapirosban budapesti gyűjtő pénztárunknál lefizetendő. A betétjegy az ajánlathoz nem csatolandó. Az értékpapírok a budapesti, illetve bécsi tőzsdei tizennégy napnál nem régibb árfolyam szerinti, de névértéket meg nem haladó értékben fogadtatnak el.

Az ajánlatok között a szabad választói jogot fentartjuk magunknak.

Budapest, 1898. augusztus hó.

Az üzletvezetőség.

(Utánnnyomat nem díjaztatik.)

Árlejtési hirdetmény.

A pápai állami polgári leányiskola felépítése alkalmával teljesítendő föld-, kőműves-, elhelyező-, szobrász-, ács-, vas-, kőfaragó-, cserépfedő-, bádogos, burkoló-, padolási-, épület-asztalos-, butor-asztalos-, lakatos-, mázoló-, üveges-, kárpitos-, szobafestő-, kályhás-, csatorna berendezés-, vízvezeték berendezés-, kut és telekrendezés- és tornaterem berendezési munkák elkészítése illetőleg szállítása iránt a következő feltételek mellett nyilvános árlejtés hirdettetik.

1. Az árlejtésben részt vehetnek mindazon szakértő hazai iparosok és vállalkozók, kik üzletük gyakorlására hatósági engedéllyel bírnak.

2. Ajánlat az összes munkákra egyes munkacsoportokra vagy pedig egyenként külön-külön tehető.

3. A munkákra vonatkozó munka-kivonatok és ajánlati minták vállalkozók rendelkezésére bocsáttatnak és kötelesek abba egységáraikat beiktatni, a végösszegeket pedig úgy számjegyekkel, mint betűkkel kiírni. Csak azon ajánlatok fognak figyelembe vétetni, a melyek a kiszolgáltattott eredeti iven tételnek.

4. Később érkezett, távirati uton küldött vagy pedig utó-ajánlatok figyelembe nem vétetnek.

5. Az 50 kros bélyeggel ellátott és lepecsételt ajánlatok legkésőbb folyó évi **augusztus hó 22-én** déli 1 óráig a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszterium segédhivatali főigazgatójánál (V., Hold-utcza 8. szám) nyújtandók be.

6. A beadott ajánlatok a vallás- és közoktatásügyi miniszterium kebelében a folyó évi augusztus hó 23-án déli 11 órakor nyilvánosan felbontatnak.

7. Tartoznak ajánlattevő vállalkozók az általános feltételek 6. §-ában megszabott, az ajánlati összeg 5%-nak megfelelő bánatpénzt az ott körülírt módokat és kikötések mellett a budapesti IX. ker. kir. állampénztárnál vagy pedig a pápai vagy a veszprémi kir. adóhivatalnál az ajánlat benyújtása előtt letenni és az erről szóló nyugtát az ajánlathoz csatolni. Az ajánlathoz készpénz vagy értékpapir bánatpénzül nem csatolható.

8. A föld- és kőműves-munkára ajánlatot tevő vállalkozók kötelesek ajánlatukban úgy számjegyekkel mint betűkkel kiírni, hogy a telken fennálló régi épületek lebontását, a törmelék elfuvarozását mely feltételek mellett hajlandók eszközölni.

9. Fentartja magának a miniszterium azon jogot, hogy ajánlattevő vállalkozók közül a jutányosság szem előtt tartása mellett a munka kivitelével és végrehajtásával azt a vállalkozót bizza meg, ki a jó és helyesen készített munkák teljesítése iránt már eleve is a legtöbb biztosítékot nyújtani képes.

10. A munkákra vonatkozó általános különleges feltételek és tervek Herczegh Zsigmond és Baumgarten Sándor építészeknél (Budapest, VIII., Köztemető-ut 4 sz.) naponta délután 4—6 óra között megtekinthetők és ugyanott fognak az ajánlati minták és munka-kivonatok a jelentkező vállalkozóknak kiszolgáltattani.

Budapesten, 1898. évi július hó 30.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszteriumtól.